

Kommunal- og distriktsdepartementet
postmottak@kdd.dep.no

12.06.2024

Innspill til statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Den Norske Turistforening er Norges største friluftslivsorganisasjon med over 300 000 medlemmer. Vi har et todelt formål; å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv og samtidig bidra til å sikre friluftslivets natur- og kulturgrunnlag. Vi får stadig færre sammenhengende naturområder frie for menneskelige inngrep og forstyrrelser. Derfor er vi opptatt av å redusere inngrep i og stanse videre bit- for bit nedbygging av viktige natur og friluftslivsområder.

Vi viser til høringsforslag til nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet. Sammen med SPR for energi og klima er dette et svært viktig virkemiddel for å møte natur og klimakrisen og innfri de internasjonale forpliktelsene på området. Klima og naturkrisen er to like alvorlige kriser, og dette må også reflekteres i de statlige planretningslinjene. Vi mener at de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet må være mer ambisiøse når det gjelder å stanse tap av natur, og bør ha like tydelige og konkrete føringer som statlige planretningslinjer for klima og energi.

Generelle innspill

Natur- og klimakrisen vi står i, krever et paradigmeskifte i hvordan vi bruker arealene og ressursene våre. Vi må bygge mindre, mer arealeffektivt, og vi må være langt mer restriktive til hvor vi tillater å bygge. Framfor å bygge nytt må vi bevare, utbedre og fornye eksisterende bebyggelse og infrastruktur, gjenbruke grå areal, og i større grad restaurere og istandsette ødelagt natur. Der det ikke er mulig å unngå nedbygging av natur, må vi unngå å bygge ned natur med høy betydning for friluftsliv, naturmangfold og karbonlagring, og samfunnskritiske utbyggingsformål bør prioriteres foran andre formål.

Det er positivt at de nye retningslinjene i større grad vektlegger og har føringer for bærekraftig arealbruk. Det at de nye SPR for arealbruk og mobilitet omfatter langt flere hensyn enn de foregående retningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, betyr imidlertid at de og må gjøres tydeligere med klarere prioriteringer, dersom de ikke skal miste sin betydning. Dette er også framhevet i evalueringen og anbefalingen for retningslinjene som ble utarbeidet av Civitas m. flere 10.08.2022. Vi mener at retningslinjene må være tydeligere på hvordan de ulike hensynene skal vektes mot hverandre, og at ordbruken må bli mer konsistent.

Vi merker oss at ordlyd knyttet til bygging på myr vil ses i sammenheng med regjeringens behandling av Miljødirektoratets forslag om byggeforbud av myr. Tilsvarende mener vi man bør avvente ferdigstilling av planretningslinjene til etter framlegging av stortingsmeldingene for klima og naturmangfold.

Kommunene bør fastsette like ambisiøse mål for å redusere nedbygging av sårbar natur som for klimaomstilling.

Klima og naturkrisen er to like alvorlige kriser og ambisjonene for å stanse tap av natur bør være like ambisiøse som ambisjonene for klimaomstilling. I SPR for klima og energi er det gitt føringer om at

kommunene skal innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling i sin samfunnsplanlegging. Vi mener at et bør stilles tilsvarende krav om ambisiøse mål og tiltak for å redusere tap av sårbar natur.

Hensynet til viktige arealer for friluftsliv, naturmangfold og karbonlagring må styrkes

Mens jordvernet er betydelig styrket i de nye retningslinjene, oppfatter vi at retningslinjene ikke er tilsvarende tydelige og ambisiøse når det gjelder bevaring av natur. I retningslinjene har man fastsatt at *omdisponering av dyrka jord skal reduseres*, at *jordvern bør være et overordnet hensyn i arealplanleggingen*, og at kommunene bør vurderes å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av dyrka jord, og tilbakeføre arealene til LNFR-formål. Jf. retningslinje 3.9 om jordvern.

Når det gjelder viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold og karbonlagring er det derimot kun sagt at det *skal tas hensyn til viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer*. Det er ikke gitt tilsvarende føringer om at kommunene bør vurdere å oppheve gamle planer om innebærer nedbygging av viktige naturområder. Jf. retningslinje 3.10 om Klima, naturmangfold og friluftsliv.

Styrking av jordvernet, uten tilsvarende styrking av viktige naturområder, og tilstrekkelig vekt på effektiv arealbruk utenfor de store byene, vil kunne medføre økt nedbygging av natur. Dette rimer dårlig med forpliktelsene våre på natur- og klimaområdet. For å rette på dette mener vi at viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer må vektas sterkere. Retningslinjene må også gi tydeligere føringer om at effektiv arealbruk skal ligge til grunn for planleggingen utenfor storbyregionene Jf. retningslinje 5.1 for stedsutvikling og boligbygging i regioner med mindre tettsteder og spredtbygde strøk. Skal vi stanse tap av natur bør det ikke åpnes for et mer spredt utbyggingsmønster enn i dag, men vi må bruke alle arealene våre mer arealeffektivt.

Vi har utdypet dette i de konkrete innspillene våre til retningslinjene.

Retningslinjene for fritidsbebyggelse og villrein må bli tydeligere og mer ambisiøse

Det er positivt at retningslinjene har egne bestemmelser for fritidsbebyggelse og villrein, men vi mener at også disse må bli tydeligere og mer ambisiøse.

Når det gjelder retningslinje 3.8 mener vi formulering om at villreinområder *«ikke i særlig grad skal forringes eller gå tapt»* er for vag og ikke står i samsvar med føringen i den nye stortingsmeldingen for villrein, hvor regjeringens mål er å stoppe den negative utviklingen i villreinområdene innen 2030 og å innføre *«ein høg terskel for nye inngrep i villreinområda»*.

Kartlegging fra NINA viser at fritidsbebyggelse er den viktigste årsaken til at vi mister natur i deler av landet. Dermed er en mer bærekraftig hyttepolitikk et av de meste effektive virkemidlene regjeringen har til å kunne stanse tap av natur og naturmangfold. Det må derfor være klare krav om arealregnskap og regional plan før det legges ut nye hytteområder i pressområder, samt krav om at kommunene må vurdere å oppheve urealiserte planer for fritidsbebyggelse innenfor viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, myr og villreinens leveområder.

Dette er også utdypet i de konkrete innspillene våre til retningslinjene.

Mer konsistent og tydeligere vektning av de ulike hensynene

Mange ulike begrep er brukt for å vekte ulike hensyn i retningslinjene; *skal, må, bør, kan, skal legges særlig vekt på, bør være et overordnet hensyn* osv. Dette gjør det uklart hvilke hensyn regjeringen

ønsker skal prioriteres høyest. Vi mener man bør begrense antall uttrykk som brukes og gjennomgå disse, slik at de brukes mer konsistent. Det bør også vurderes å ha en mer utfyllende forklaring hva de ulike vektingene betyr, slik som anbefalt i evalueringen av de foregående retningslinjene.

Krav til dokumentasjon og arealregnskap.

Det bør stilles tydeligere krav til dokumentasjon og kunnskapsgrunnlag i planprosesser, tilsvarende det som er gjort i statlige planretningslinjer for klima og energi, herunder krav til natur- og arealregnskap, framtidsprognoser for bolig, næring og fritidsbebyggelse, kartlegging av fortettpotensialet for fortetting og transformasjon. Det bør også utarbeides egen veiledning for dette.

Krav til regional plan

Skal vi løse natur- og klimakrisen må vi søke løsninger på tvers av kommunegrenser og vi mener det bør være krav om at retningslinjen følges opp gjennom regional plan som fastsetter overordnet utbyggingsmønster og langsiktige utbyggingsgrenser.

Konkrete innspill til retningslinjene

Generelle retningslinjer

- **3.1 Samordnet areal- og transportplanlegging:** *Utbyggingsmønster og transportsystem må samordnes for å oppnå løsninger som er arealeffektive, begrenser transportbehovet og legger til rette for sykkel, gange og kollektivtransport. Hovedtyngden av boliger og fritidsboliger, handel, tjenester og arbeidsplass- og besøksintensive virksomheter bør lokaliseres i tråd med dette. Nye utbyggingsområder bør lokaliseres med tanke på å minimere transportbehovet, legge til rette for kollektivtransport, sykkel og gange og for å utnytte og ta vare på eksisterende bygninger og infrastruktur der dette finnes.*

Merknad:

Retningslinjene må være mer ambisiøse enn å si at hovedtyngden av bebyggelsen bør lokaliseres med tanke på å sikre arealeffektive løsninger. I ordet hovedtyngden ligger allerede rom for at dette ikke gjelder all bebyggelse. Ordet bør må derfor endres til skal, eller man bør stryke ordet hovedtyngden.

Forslag:

Utbyggingsmønster og transportsystem må samordnes for å oppnå løsninger som er arealeffektive, begrenser transportbehovet og legger til rette for sykkel, gange og kollektivtransport. (Hovedtyngden av) nye boliger og fritidsboliger, handel, tjenester og arbeidsplass- og besøksintensive virksomheter ~~bør~~ skal lokaliseres i tråd med dette.

- **3.2 Sentrumsutvikling:** *I byer og tettsteder skal boliger, næringsvirksomhet, arbeidsplasser, handel og tjenestetilbud lokaliseres slik at de bidrar til å styrke stedenes kvalitet, skaper møteplasser og bygger opp under sentrumsfunksjonene og legger til rette for redusert transportbehov. Fortetting og transformasjon av bolig- og næringsområder skal vurderes og bør utnyttes før nye utbyggingsområder settes av og tas i bruk.*

Merknad:

For å hindre nedbygging av viktige naturområder mener vi at regjeringen bør stiller tydeligere og konkrete krav om at mulige areal for fortetting og transformasjon skal være kartlagt før nye utbyggingsområder tas i bruk, tilsvarende krav til kartlegging som stilles i retningslinje 3.4 og 3.5 for bolig og fritidsbebyggelse. Det bør også være en forutsetning at fortetnings- og transformasjonspotensialet så langt som mulig skal utnyttes før nye områder tas i bruk.

Forslag:

I byer og tettsteder skal boliger, næringsvirksomhet, arbeidsplasser, handel og tjenestetilbud lokaliseres slik at de bidrar til å styrke stedenes kvalitet, skaper møteplasser og bygger opp under sentrumsfunksjonene og legger til rette for redusert transportbehov.

*Potensielle areal for fortetting og transformasjon av bolig- og næringsområder skal **være kartlagt, vurderes og bør-utnyttes før nye utbyggingsområder settes av og tas i bruk. Der man tar i bruk nye områder framfor fortetnings- og transformasjonsareal, skal dette begrunnes.***

- **3.5 Fritidsboliger:** Fortetningspotensialet i fritidsboligområder skal kartlegges og bør utnyttes før det blir lagt til rette for utvidelse av eksisterende fritidsboligområder og utbygging i nye områder. I fjell og utmark bør fritidsboligområder avgrenses mot sammenhengende natur-, villrein- og friluftsområder, kulturmiljøer, og viktige områder for landbruk, reindrift og andre næringer. Virkningen av utbygging på landskap skal vurderes og minimeres. Nye fritidsboligområder eller utvidelse av eksisterende områder bør i fjellområdene ikke anlegges i og over skoggrensen, eller på myr. Kommunene skal sikre større sammenhengende områder uten fritidsbebyggelse i fjellområder med stort press på arealene. Utvikling av nye fritidsboligområder må ses i sammenheng med eksisterende og framtidig behov for infrastruktur og tjenestetilbud. Det bør kunne tillates mindre, enkeltstående bygg tilpasset omgivelsene, basert på eksisterende bruk av eiendommen, i tilknytning til eksisterende bygg, og som ikke utløser behov for ny infrastruktur.

Merknad:

Vi mener at retningslinjer for fritidsbebyggelse må være mer tydelige og konkrete. Før kommunene legger ut nye utbyggingsområder må det være en forutsetning at det foreligger et arealregnskap over tilgjengelige utviklingsmuligheter i allerede avsatte utbyggingsområder, samt framtidsprognoser for framtidige behov.

Et konkret krav om arealregnskap bør framkomme av retningslinjene. Tilsvarende bør krav til arealregnskap være en klar forutsetning i retningslinjene for beslutningsunderlaget i punkt 6.3.

I områder med stort utbyggingspress bør det være krav om regional eller interkommunal plan, og at utbyggingsmønster fastsettes gjennom regional plan eller interkommunal plan før det legges ut nye utbyggingsområder. I disse områdene må det også være krav om at kommunene fastsetter langsiktige utbyggingsgrenser mot fjell og utmark før det legges ut nye utbyggingsområder.

Formuleringen om at fritidsboligområder bør avgrenses mot sammenhengende natur-, villrein- og friluftsområder, kulturmiljøer, og viktige områder for landbruk, reindrift og andre næringer og formuleringen om at kommunene skal sikre større sammenhengende områder uten fritidsbebyggelse, overlapper delvis og framstår uklare. Formuleringene bør konkretiseres.

Forslag:

Fortettingspotensialet i fritidsboligområder skal kartlegges og ~~bør~~ utnyttes før det blir lagt til rette for utvidelse av eksisterende fritidsboligområder og utbygging i nye områder. I fjell og utmark ~~bør~~ **skal** fritidsboligområder avgrenses mot sammenhengende natur-, villrein- og friluftsområder, kulturmiljøer, og viktige områder for landbruk, reindrift og andre næringer, **gjennom langsiktige utbyggingsgrenser**. Virkningen av utbygging på landskap skal vurderes og minimeres. Nye fritidsboligområder eller utvidelse av eksisterende områder ~~bør~~ **skal** i fjellområdene ikke anlegges i og over skoggrensen, eller på myr. **I områder med stor utbyggingspress skal overordnet utbyggingsmønster fastsettes gjennom interkommunal eller regional plan, før nye utbyggingsområder legges ut. Før nye utbyggingsområder legges ut skal kommunen også ha utarbeidet et arealregnskap over allerede avsatte utbyggingsområder.** Kommunene skal sikre større sammenhengende områder uten fritidsbebyggelse i fjellområder med stort press på arealene. Utvikling av nye fritidsboligområder må ses i sammenheng med eksisterende og framtidig behov for infrastruktur og tjenestetilbud. Det bør kunne tillates mindre, enkeltstående bygg tilpasset omgivelsene, basert på eksisterende bruk av eiendommen, i tilknytning til eksisterende bygg, og som ikke utløser behov for ny infrastruktur. **I kommunal planstrategi og ved revidering av kommuneplanens arealdel skal det vurderes å oppheve urealiserte planer for fritidsbebyggelse innenfor viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, myr og villreinens leveområder.**

- **3.6 Næring og industri:** Det skal tas hensyn til nærings- og industrivirksomheters arealbehov og samfunnets samlede behov for verdiskaping. Effektiv og sikker trafikkavvikling og god framkommelighet for godstransport skal ivaretas i planleggingen. Virksomheter for godstransport bør lokaliseres slik at eksisterende infrastruktur kan nyttiggjøres. Behovet for 3 terminalfunksjoner og godshåndtering mellom jernbane, havn og vei må inngå i den helhetlige planleggingen.

Merknad:

Slik denne retningslinjen er utformet kan det framstå som at næring og industri er fritatt fra hensynet til effektiv arealbruk. Dette forsterkes også av at næring og industri ikke er nevnt i de generelle retningslinjene som gjelder annen bebyggelse i punkt 3.1. Siden nye bygg og infrastruktur for næring og industri er spesielt arealkrevende og potensielt medfører betydelige klimagassutslipp, er det imidlertid ekstra viktig at man søker arealeffektive løsninger, og vurderer mulighet for gjenbruk av eksisterende infrastruktur og bygninger, samt gjenbruk og transformasjon av områder som allerede er tatt i bruk. Dette bør derfor framkomme av retningslinje 3.6.

Forslag:

- Det skal tas hensyn til nærings- og industrivirksomheters arealbehov og samfunnets samlede behov for verdiskaping. **Potensialet for arealeffektive løsninger, transformasjon og gjenbruk**

av bygg, infrastruktur og areal skal være kartlagt og vurdert før nye utbyggingsområder for næring settes av. Effektiv og sikker trafikkavvikling og god framkommelighet for godstransport skal ivaretas i planleggingen. Virksomheter for godstransport bør lokaliseres slik at eksisterende infrastruktur kan nyttiggjøres. Behovet for 3 terminalfunksjoner og godshåndtering mellom jernbane, havn og vei må inngå i den helhetlige planleggingen.

- **3.8 Villrein:** Fylkeskommuner og kommuner skal i sin arealplanlegging ta nødvendige hensyn slik at villreinområder ikke i særlig grad forringes eller går tapt gjennom arealendringer og nedbygging.

Merknad:

Klassifiseringen av villreinområdene våre viser at flertallet har middels og dårlig tilstand, og at de viktigste årsakene er bit- for bit nedbygging av villreinens leveområder og ulike menneskelige forstyrrelser. Gjennom stortingsmeldingen «*Ein forbetra tilstand for villreinene*» er målet å stoppe den negative utviklingen for villreinen innen 2030, og regjeringen anbefaler å innføre «*ein høg terskel for nye inngrep i villreinområda*».

Stans i nye arealinngrep og revidering og oppheving av eldre planer som ikke er iverksatt, blir trukket fram som hovedgrep, sammen med arealregnskap over villreinens leveområder.

Dette må gjenspeiles i de statlige planretningslinjene. Retningslinjen må bidra til at villreinens leveområder ikke reduseres eller forringes. Formulering om at villreinområder «*ikke i særlig grad skal forringes eller gå tapt*» står etter vår oppfatning ikke i forhold til målene i stortingsmeldingen. Med målene som er satt er det ikke rom for ytterligere forringelse. Vi foreslår å erstatte formuleringen «*i særlig grad*» med en formulering om at kommunene skal «*legge særlig vekt på*» at villreinområder ikke forringes eller går tap. I tillegg foreslår vi at de andre grepene i stortingsmeldingen; arealregnskap over villreinområdene og oppheving av urealiserte utbyggingsplaner i villreinområdene, også følges opp gjennom føringer i retningslinjene.

Forslag:

Fylkeskommuner og kommuner skal i sin arealplanlegging ta nødvendige hensyn slik at **legge særlig vekt på at villreinområder ikke i særlig grad forringes eller og ikke** går tapt gjennom arealendringer og nedbygging. Fylkeskommunene og kommunene skal føre arealregnskap over villreinens leveområder. Ved utarbeiding av planstrategi og rullering av kommuneplanens arealdel skal kommunen vurdere behov for å oppheve gamle arealplaner som innebærer bygging i villreinens leveområder, og tilbakeføre arealene til LNFR-formål.

- **3.9 Jordvern:** Omdisponering av dyrka jord skal reduseres, og arealplanleggingen skal bidra til å nå målet om redusert omdisponering av matjord i tråd med nasjonal jordvernstrategi. Jordvern bør være et overordnet hensyn i arealplanleggingen. Potensialet for fortetting og transformasjon skal kartlegges og bør utnyttes før det vurderes å ta i bruk dyrket eller dyrkbar jord til utbyggingsformål. Hensynet til jordbrukets kulturlandskap, urbant landbruk og matberedskap skal også vektlegges. Det bør vurderes å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av dyrka jord, og tilbakeføre arealene til LNFR-formål.

Merknad:

For en konsistent vekting av ulike hensyn, bør man vurdere en formulering om at det «skal legges særlig vekt på jordvern», framfor «at jordvern skal være overordnet hensyn i arealplanleggingen»

- **3.10 Klima, naturmangfold og friluftsliv:** Det skal tas hensyn til viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer, slik at disse arealenes kvalitet og evne til økosystemtjenester, karbonlagring og klimatilpasning opprettholdes. Muligheten for å bygge innenfor eller i tilknytning til eksisterende byggeområde skal kartlegges og bør utnyttes før det vurderes å ta i bruk områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR-områder) og grøntområder til utbyggingsformål.

Merknad:

Med bakgrunn i nasjonale og internasjonale forpliktelser og natur og klimakrisen, mener vi at viktige areal for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer må vektas likt som matjord. For at retningslinjene skal være konsekvente må det også her gis konkrete føringer om at kommunene skal vurdere å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer. Alternativt bør tilsvarende bestemmelse også fjernes fra punkt 3.8 og fanges opp i de generelle retningslinjene for beslutningsgrunnlaget i punkt 6.4.

Forslag:

Muligheten for å bygge innenfor eller i tilknytning til eksisterende byggeområde skal kartlegges og bør utnyttes før det vurderes å ta i bruk områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR-områder) og grøntområder til utbyggingsformål. *Det skal legges særlig vekt på å unngå forringelse eller omdisponering av viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer, slik at disse arealenes kvalitet og evne til økosystemtjenester, karbonlagring og klimatilpasning opprettholdes.*

Det skal vurderes å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av viktige arealer for friluftsliv og naturmangfold, samt karbonrike arealer.

Retningslinjer for regioner med mindre tettsteder og spredtbygde strøk

- **5.1 Stedsutvikling og boligbygging:** I mindre tettsteder og spredtbygde områder skal det legges til rette for å utvikle gode og attraktive lokalsamfunn med tilgang til boliger og tjenester. Planleggingen bør bidra til effektiv arealbruk, å styrke og utvikle sentrumsområder og fellesarenaer. Det må vurderes hvordan bebyggelsesstruktur, enkeltbygninger, gater, kulturmiljø, grøntområder og møteplasser kan ha betydning for stedets identitet og bidra til attraktivitet og et levedyktig lokalsamfunn. Muligheten for å løse flere funksjoner og formål på samme areal eller i samme bygg bør vurderes.

Det skal legges til rette for at handelsvirksomhet og andre publikumsrettede private og offentlige tjenestetilbud lokaliseres slik at de styrker sentrumsområder og sikrer innbyggerne god tilgjengelighet til lokalt handels- og tjenestetilbud. I kommuneplanens arealdel kan det innenfor rammene av kapittel 3 legges til rette for spredt boligbygging i områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål.

Merknad:

Det kan være grunn til en viss differensiering mellom storbyområdene og mer spredtbygde strøk, og strenger krav til fortetting i storbyene. Likevel må effektiv arealbruk være en klar forutsetning for all arealplanlegging, også i mindre tettbygde strøk. Også her må potensialet for fortetting og transformasjon vurderes, før man tar i bruk nye utbyggingsområder.

Vi mener formuleringen «*planleggingen bør bidra til effektiv arealbruk*» er for lite ambisiøs, og bør endres til at «*planleggingen skal bidra til effektiv arealbruk*». Dette vil gi mer konsistens med føringene som er gitt i de generelle retningslinjene i avsnitt 3, hvor man allerede har fastsatt at utbyggingsmønster og transportsystem skal bidra til effektiv arealbruk og at potensialet for fortetting og transformasjon skal vurderes, før man tar i bruk nye utbyggingsområder.

Dette bør også være tydelig i føringene som gjelder spredt boligbygging, at hovedtyngden av ny bebyggelse skal bidra til effektiv arealbruk.

Forslag:

I mindre tettsteder og spredtbygde områder skal det legges til rette for å utvikle gode og attraktive lokalsamfunn med tilgang til boliger og tjenester. Planleggingen ~~bør~~ skal bidra til effektiv arealbruk, å styrke og utvikle sentrumsområder og fellesarenaer.

Hovedtyngden av ny bebyggelse skal bidra til effektiv arealbruk, men i kommuneplanens arealdel kan det innenfor rammene av kapittel 3 legges til rette for ~~begrenset~~ spredt boligbygging i områder avsatt til landbruks-, natur- og friluftsmål.

Retningslinjer for beslutningsunderlaget

- **6.3** *Det bør utarbeides arealregnskap som del av kunnskapsgrunnlaget i kommuneplanarbeidet. Dette gir kommunene redskap for å sette seg mål for å redusere nedbyggingen av sårbar natur.*

Merknad:

Vi mener det må være et klart krav at arealregnskap foreligger, og at kommunen har oversikt over hva som allerede finnes av tilgjengelige utviklingsmuligheter i planavklarte områder, før kommunen legger ut nye utbyggingsområder. Dette være seg både nye boligområder, fritidsbebyggelse og næring. Kommunen bør også ha oversikt over grå areal som kan være egnet for transformasjon eller naturrestaurering.

Det må også være en klar forutsetning at kommunene har oversikt over naturressurser i kommunen og fastsetter etterprøvbare mål og tiltak som bidrar til å redusere tap av natur og som bidrar i retning av arealnøytralitet. Det bør forutsettes at kommunen fastsetter ambisiøse mål for å redusere tap av natur i kommuneplanarbeidet, på lik linje som kommunen skal fastsette ambisiøse mål for klimaomstilling. Jf retningslinje 4.2 bokstav a i SPR for klima og energi: «*Kommunene skal i sin samfunnsplanlegging innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling, og effektiv og fleksibel energibruk, i egen virksomhet og innen sitt geografiske område, i tråd med punkt 4.1 bokstav l-r.*»

Forslag:

*Det ~~bør~~ **skal** utarbeides areal- og naturregnskap som del av kunnskapsgrunnlaget i kommuneplanarbeidet, og fastsettes ambisiøse og etterprøvbare mål og tiltak for å redusere tap av natur. Dette gir kommunene redskap for å sette seg mål for å redusere nedbyggingen av sårbar natur. Et arealregnskap over tilgjengelige utviklingsmuligheter i allerede avsatte utbyggingsområder, samt framtidsprognoser for framtidige behov må foreligge før kommunen legger ut nye utbyggingsområder.*

- **6.4** Ved revidering av kommuneplanens arealdel bør kommunen vurdere om tidligere vedtatt arealbruk svarer til dagens og framtidens forventede behov og gjeldende nasjonale og regionale føringer for arealbruk. Det skal vurderes å ta ut eller redusere omfanget av utbyggingsarealer som ikke lenger bør bygges ut.

Merknad:

Vi mener det bør være føringer om at kommunen skal vurdere om tidligere vedtatt arealbruk svarer til gjeldende nasjonale og regionale, på lik linje som det i SPR for klima og energi punkt er gitt føringer om at kommunens skal vurdere om tidligere vedtatt arealbruk svarer til endret behov for klimaomstilling, jf. punkt 5.3 i SPR for klima og energi.

Videre foreslår vi at retningslinjene har en egen bestemmelse som omhandler planstrategi, tilsvarende som i SPR for klima og energi.

Forslag:

*Ved revidering av kommuneplanens arealdel ~~bør~~ **skal** kommunen vurdere om tidligere vedtatt arealbruk svarer til dagens og framtidens forventede behov og gjeldende nasjonale og regionale føringer for arealbruk, **herunder nasjonale natur- og klimamål**. Det skal vurderes å ta ut eller redusere omfanget av utbyggingsarealer som ikke lenger bør bygges ut.*

- **Forslag til ny bestemmelsen om planstrategi:**
Kommunal og regional planstrategi skal omtale behovet for oppdatering av eksisterende planer, i lys av nasjonale og regionale føringer for arealbruk. I planstrategien skal det gjøres en vurdering av om hensynet til nasjonale og regionale føringer, herunder nasjonale natur og klimamål, innebærer et behov for oppheving eller revisjon av gjeldende planer.

Retningslinjer for planutarbeidelse på regionalt/interkommunalt nivå, samarbeid og ansvar for gjennomføring

- *7.1 Overordnet utbyggingsmønster for boliger, fritidsboliger og næring, lokalisering av regionale handel- og tjenestetilbud og hovedtrekkene i transportsystemet med knutepunkter for kollektivtrafikken bør avklares i regional eller interkommunal plan. Planene bør trekke langsiktige grenser mellom by- og tettstedsområder og store sammenhengende landbruks-, natur og friluftsområder samt områder til reindrift.*

Merknad:

Som utdypet innledningsvis mener vi det bør være krav om at retningslinjene følges opp gjennom regional plan som fastsetter overordnet utbyggingsmønster og langsiktige utbyggingsgrenser.

Forslag:

Overordnet utbyggingsmønster for boliger, fritidsboliger og næring, lokalisering av regionale handel- og tjenestetilbud og hovedtrekkene i transportsystemet med knutepunkter for kollektivtrafikken ~~bør~~ skal avklares i regional eller interkommunal plan. Planene ~~bør~~ skal trekke langsiktige grenser mellom by- og tettstedsområder og store sammenhengende landbruks-, natur og friluftsområder samt områder til reindrift.

Med vennlig hilsen

Dag Terje Klarp Solvang
Generalsekretær

Maylinn Stomperud
Fagsjef naturforvaltning

Elektronisk godkjent underskrift